

Bangladesheko arropa merkeak sarraskiz sarraski

2001ean orduan Europako merkataritzarako komisario zen Pascal Lamyk esan zuen: “Europar Batasunak lagunduko dio Bangladeshi munduko merkataritzan hobeki integratzen, aukera komertzial berriak irekiz”. Geroztik, ehunka hiltzen dira milioika jendeak esklabutzan lan egiten duen usinetako bat erre edo hondoratzen den aldi oro.

| PELLO ZUBIRIA KAMINO |

JOAN BAEZEK 1972AN KANTATU zuen *Bangladesh* ahantzezin hura bera, gurean Begoña Bilbaoren hitzekin Lupek euskaraz zabaldu zuena, orduan bezain tragikoa ageri zaigu 40 urte beranduago. Orduan Pakistanetik independentzia aldarrikatzearen ondorioz sufritutako gudu ikaragarria zen kausa. Gaur mundu osoan gerrak baino jende gehiago akabatu eta miserian uzten dituen gudu ekonomiko orokorra.

Apirilaren 24an zortzi solairuko Rana Plaza eraikina hondoratu zen Bangladesheko hiriburu Dhakan (17 milioi biztanle). 1.127 langile, gehienak emakumeak, hil ziren betonak zanpatuta, 2.500ez goiti zauritu. Aste gutxi lehenago leku horietan ibilia zen Olivier Cyran kazetaria, *Le Monde Diplomatique*-rentzako ikertzen bost hilabete lehenago, 2012ko azaroaren 24an, gertatutako antzeko hondamendia. Cyranen “*Au Bangladesh, les meurtriers du prêt-à-porter*” (Bangladeshen, modako janzkien hiltzaileak) erreportajeak ondo azaltzen du zergatik gertatuko diren berriro horrelakoak.

Azaroaren 24an hondoratu ez, suak hartu zuen Dhakan Tazreen Fashions lantegia. Honen bederatzia solairuetan 3.000 emakume gazte ari ziren, gehienak baserritar txiroak, hilean 30 euro irabaziz, astean

sei egunez 10 ordu lanean arituta. Disney, Walmart eta Teddy Smith markentzako janzkiak egiten zituzten, nor bere josteko makina txikiari eraginez, hiru mila etxeakoandren lehiaketa mutua balitz bezala, hitz egitea debekaturik.

Errazena su hartzeko moduko merkantziak behe-barruan zeuden pilaturik, eskailera-zuloaren ondoran, ihesirako atak itxita, lapurretarik izan ez zedin. Bangladesheko usina erraldoiotan ohitura omen da. Sutea pizturik, garrak eta ke itogarria zabaltzen, aterabiderik ez... Gutxienez 117 emakume hil ziren, kiskali ez zirenak leihotatik beren buruak botata leherturik.

Tazreen Fashioneke ugazaba Delwar Hossain ez dute atxilotu, auzitegiek ez diote ezertarako deitu. Bangladesh Garment Manufacturers and Exporters Association (BGMEA) patronalaren babesa dauka eta Bangladeshen BGMEAk agintzen du. Hatirjheel aintzira bazterrean dauka egoitza, Londresko Cityko edozein eraikinen inbidiarik gabea... ez balitz ilegal eraikia dela: herri-lurra ostuta altxatua delako, BGMEArek egoitza ponpoxoa eraisteko agindua du Dhakako Auzitegi Gorenak. Denek dakite sekula ez dela beteko.

Baina Mendebaldeko marka famatuentzako arropak ekoizten

Andrew Biraj argazkilariaren irudian, Tazreen Fashion fabrika azaroaren 24an kiskali eta gero. Besteren artean Disney multinazionalarentzako arropak ekoizten zituen kontrata hartan 112 obrero hil ziren, agintarien kontuetan, gehienak emakume gazteak, munduko metropoli handienetako batera ogi eske etorritako baserritarrak. AEBetan batzuk gogoratu dira ehun urte lehenago, 1911ko martxoaren 25ean, New Yorken Triangle Shirtwaist Companyk zeukan usinak su harturik 146 emakume hil zirela, judu eta italiar jatorriko etorkinak gehienak. Eguneko dolar bana kobratzen zuten New Yorken, 100 urte beranduago eguneko dolar bakarra jasotzen zuten Tazreenen. Diote 1911ko sarraski hark AEBetako langileak mugiarazi zituela, lan baldintzak hobetze aldera. Okerrago daude gauzak 2013ko Dhakan. Tazreenekoa jazo eta bost hilabetera gertatu da Rana Plaza-koa, 1.127 obrero hil. Ez azkenak.

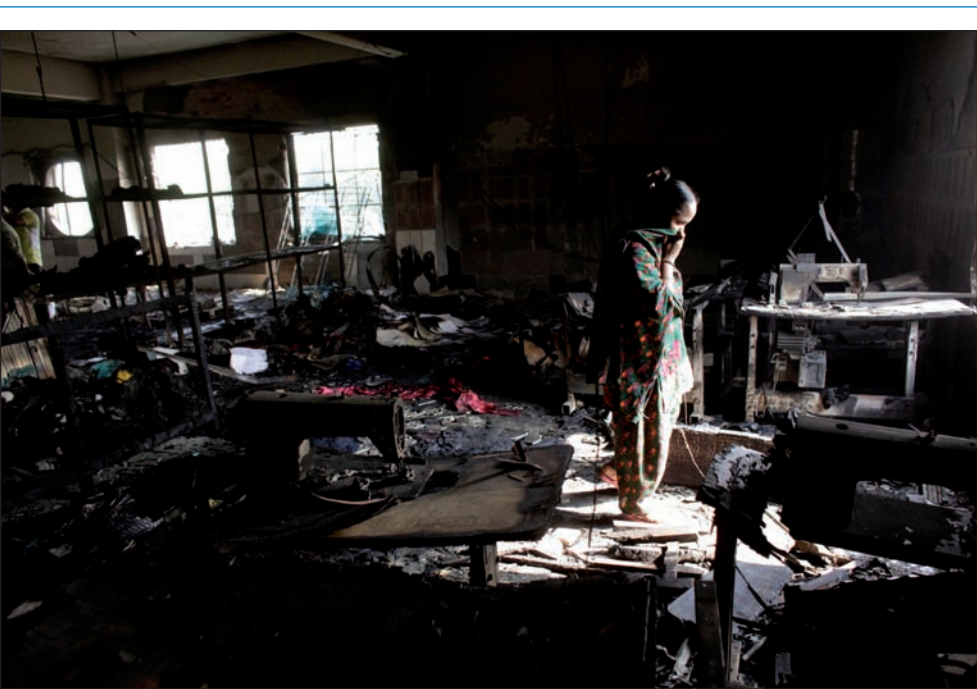
dituen patronal esklabuzalea ez da beti egon hor. Kazetariari Jahangirnagar unibertsitatean ekonomia irakasten duen Anu Mohammedek kontatu dionez, 1980ko hamarkada arte nekazaritza zen herrialdearen oinarria.

Orduan iritsi ziren Munduko Diru Funtza eta Munduko Bankua eskuetan zekartzatela gastu publikoen murrizketa eta pribatizazio planak. “Horrela eragin zuten langabeziaren handitzea, inportazio masiboak eta lekuko industriaren suntsitzea. Orain alderdi politiko handietako burokratak, armadako ofizialak, poliziako buruak eta familia aberatsetako gazteak, denak sartuta daude patotxa honetan”.

Ez egin iseka txiroei

Bangladeshen dirua eduki eta janzkigintzako atelier bat ez antolatzeke zozoa izan behar duzu. Eskulana, kasik doan. Sindikaturik apenas baden Estatuaren atal gehienak pribatizatu zituztenetik. Makinen inportazioak ez du aduanan zergarik. Horri gehitu ustelkeria, edozein militar, politikari edo epaile erosi ahal izatea eta koktela prest.

Europa eta Amerikako agintari nagusiek sustatu dute estrategia. 2002tik 2012ra bitartean Bangladeshek janzkietan saltzen duena 4.800 milioi dolarretik 20.000 milioira igo

Paquet frantsesak bere 67 urteekin, erretiratzeko puntuan, lotsarik gabe kontatu dizkio xehetasunak golfean ari zen bitartean. “Hemen denetik egiten da, zaharrentzako pixoihalak barne. Arazoa da nire bezeroek gero eta gehiago lehertzen dituztela prezioak. Zer nahi dute, jendeak doan egitea lan? Europako markek produktua guk salduaren halako zapitan saltzen dute, edo hamarretan. Ase ezinak dira. Sekulako hipokresia dago. Pentsa, H&M [istri-puak jasandako lantokian egindako janzkiak saltzen zituenetako bat] markako buruzagiak patronalaren presidentearekin hemengo langileei baldintzak hobetzeko eskatzera bildu ziren egun berean H&Mko beste batzuk ari ziren hornitzaile guztiekin negoziatzen produktu guztien %15eko merketzea. ‘Mol-datu zaitezte, guri bost axola’, horra horien filosofia”.

da. Horiek gero AEBetako edo Europako hiperretan zenbateko dirutza utzi ote dute?

Bangladeshen elite lotsagabea aberastu du esportazioak, eskale gosetiz betetako karriketan 4x4z paseatzen dena. “Ez egin barre txi-rotasunak gaixotu dituen jendeei, ez egin iseka” irakurri du bulegoetan Olivier Cyranek. Parlamentuko 300 diputatuetatik 29 dira janzkigintza-ko tailerren jabe... hori ofizialki. Errealitatean askoz gehiago.

Kazetariak langileen liderrak ezkutuka elkarrizketatu ditu. Sindikatuak debekaturik daude *de facto*, militante agertzen bazara ugazaben liburu berdean jarri eta ez duzu gehiago enplegurik izanen. Gure tixertak edo kuleroak josten dituz-

tenen biziak ez du arropak berak baino gehiago balio. Tazreen Fashionen zauritutako batek kalteordaintzat jaso ditu 25 kilo arroz, 25 kilo baratxuri eta litro bat olio.

Ofizialki pittin bat garestiago da langilearen bizia: BGMEA patronalak azken aldian ezarria du zaurituak 1.000 euro balio dituela eta hilak 6.000... baldin eta gorpua erakusten baduzu. Tazreengo sutean zazpi faltatu ziren ofizialki. Baina Saydia Gulrukh antropologo militanteak salatua du askoz hildako gehiago geratu zirela kontatu gabe, gutxienez 68.

Europa eta AEBetako marka handien eta bertako ugazaben artean ari diren bitartekarien iritzia ere lortu du Cyranek. Georges

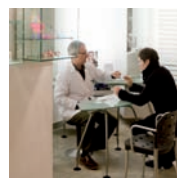
Tazreenen sutetik bizirik larriki zaurituta atera zen neska gazte batek esan dio kazetariari: “Horrelako gehiago gertatuko dira, baita okerragoak ere”. Bost hilabeteren buruan, Rana Plazan 1.127 hil.

Saydia Gulrukh antropologoak esan du: “Tazreenekoak ez du ezertan aldarazi ehungintzako langileen bizimodua, eliteei bost axola zaielako. Izugarrikeria gehiago gertatuko dira. BGMEA patronalak keinu kosmetikoak egingen ditu atzerriko bezeroei irudia bermatzeko, hauek erosleak lasaitu ditzaten. Baina ezer ez da aldatuko sistema osorik eraitsi, desegin eta oinarri filosofiko berrien gainean eraiki arte”. ■

ZINKUNEGI
OPTIKA

Hernani, 23 · 20004 Donostia · T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

Zerbitzua
Kalitatea
Garantia

